

SDE1,– predsokraci

Hérakleitos z Efezu

1. Z Plútarcha: „Nelze vstoupit dvakrát do téže řeky.“

B91 Nelze dvakrát vstoupit do téže řeky, [podle Hérakleita, ani se nelze dvakrát dotknout smrtelné bytosti v témže stavu, neboť ta se hbitou a rychlou proměnou] rozptyluje a znovu shromáždí.

[A vlastně se ani nespojuje znovu a někdy později, ale spíše se zároveň spojuje i opouští,] přichází i odchází.

ze stoika Hérakleita: „Do týchž řek vstupujeme i nevstupujeme, jsme i nejsme.“ S. 46

2. ze Stobaia: „Společné je všem vědomí.“ S. 41

z Porfýria: „Ono společné – počátek a konec na obvodu kruhu.“ S. 41

3. z Klémenta, Plútarcha a Simplikia: „Kosmos, stejný pro všechny, neučinil žádný z bohů ani lidí, ale vždy byl a je a bude – stále živý oheň, který se zažehává podle míry a uhasína podle míry.“ S. 72

4. B114 Když mluvíme s rozumem, je třeba posilovat se tím, co je společné všem, tak jako obec zákonem, a ještě silněji.

Vždyť všechny lidské zákony jsou živeny jedním božským, neboť vládne tak, jak dalece chce,

a vystačí pro všechny a < ještě > vyniká.

5. B26 Člověk si v noci zapaluje světlo - jsa sobě mrtvý, má vyhaslý zrak; živý se dotýká mrtvého,

když spí, má vyhaslý zrak; probuzený se dotýká spícího.

6. **B85** Bojovat s touhou je obtížné, protože když něco chce, platí za to duší.

B71 [Mít na paměti také toho,] kdo zapomněl, kam vede cesta.

7. **B74** [Mít na paměti, že] není správné být < jednat a mluvit jako > děti rodičů, [prostě řečeno, < jednat a mluvit > tak, jak nám to bylo předáno.]

8. **B73** Nemá se jednat a mluvit jako spící, vždyť i tehdy se nám zdá, že jednáme a mluvíme.

9. **B89** Probuzeným je svět jeden a společný, avšak každý ze spících se obrací k vlastnímu.

9. **B83** Nejmoudřejší z lidí se vůči bohu jeví jako opice [moudrostí, krásou i ve všem ostatním.]

B82 Nejkrásnější z opic je šeredná ve srovnání s rodem lidí. B9: Oslové by si vybrali spíše podestýlku nežli zlato.

B37 [Prasata se myjí blátem, drůbež prachem nebo popelem.]

B4 [Kdyby štěstí spočívalo v příjemnostech těla, pokládali bychom voly za šťastné, když najdou k žrádlu vikev.]

10. B 104 Jaká je jejich mysl či rozhava? Důvěřují lidovým zpěvákům, a jako učitele užívají zástup; nevědí, že „většina je špatná, menšina dobrá“.

B29 Ti nejlepší si místo všeho vybírají jedno, nehynoucí slávu místo pomíjivosti; běžní lidé jsou však nasyceni jako dobytek

11. B44 Je třeba, aby lid bojoval o zákon, který se rodí, jako o hradbu.

12. B131 Mínění je překážkou postupu

B134 [Vzdělání je druhé slunce pro vzdělané.]

11 A 8 / 2 = Áetios, Placita philosophorum I, 27,1 (Stobaei excerpta), Dox. 322, 2-4 Diels (viz B 137)

Hérakleitos říká, že všechno se děje podle osudu, který je totéž, co nutnost.

A 8 / 3 = Áetios, Placita philosophorum I, 28,1 (Stobaei excerpta), Dox. 323, 1-6 Diels (viz B 137)

Hérakleitos nazýval podstatu osudu řečí, která prostupuje bytností veškerenstva. Tato [bytnost osudu] je aithérické tělo, semeno vzniku veškerenstva i míra uspořádaného cyklu.

12. A 10 / 2a = Alexandros u Simplikia, In De caelo VII; 294,13-26 "Tento svět neutvořil žádný z bohů ani z lidí, nýbrž byl vždy."

z Marka Aurelia: „Smrt země je voda, a smrt vody je vzduch, a vzduchu oheň a naopak.“ S. 76

12 A 17 = Áetios, Placita philosophorum IV, 7, 2 (Theodreti et Nemesii excerpta), Dox. 392, 5-8 Diels

Hérakleitos říká, že duše opouštějící tělo se navrácí k duši veškerenstva, se kterou je stejnorodá a má stejnou bytnost.

A 8 / 1 = Áetios, Placita philosophorum I, 7,22 (Stobaei excerpta), Dox. 303, 8-10 Diels

Hérakleitos říká, že cyklický oheň je věčný (viz B 30), osud pak že je určení, které pracuje prostřednictvím protichůdnosti věcí.

13 A 16 / 1, 126

Hérakleitos se domníval, že člověk je vybaven dvěma nástroji k poznání pravdy, smyslovým vnímáním a logem. Z nich pokládal smyslové vnímání za nevěrohodné, podobně jako dříve zmiňovaní přírodní filosofové, logos však pokládá za kritérium skutečnosti. Smyslové vnímání výslovně odmítá, když říká: "Špatnými svědky jsou lidem oči a uši, když mají barbarské duše" (B 107), což se rovná tvrzení, že "věřit nerozumným smyslům přísluší jen duším barbarů".

A 16 / 1, 127

Hérakleitos tedy označuje *logos* za soudce pravdy, ne ovšem rozum jakýkoli, nýbrž ten společný a božský. To je však třeba v krátkosti vysvětlit. Oblíbeným tématem filosofů přírody totiž je, že to, co nás obklopuje, je rozumné a myslící

14 A 12 / 1 = Áetios, Placita philosophorum II, 20, 16 (Dox. 351)

Hérakleitos a Hekataios říkají, že Slunce je pochodeň vystupující z moře a obdařená myslí

A 15 / 3 = Áetios, Placita philosophorum IV, 3, 12 (Theodreti et Nemesii excerpta), Dox. 389, 1-5 Diels

Hérakleitos říká, že duše světa je výpar z vlhkostí v něm (viz B 12). Duše v živých bytostech pak z výparu z těch vlhkostí, které jsou kolem nich, i z těch, které jsou v nich samých. [Duše světa a duše v živých bytostech] je ustavena sourodně.